סדר הרחיצה

Usos y Costumbres Funerales de la Comunidad Judia de Tanger

Customs and Practices of the Jewish Burial Society of Tangier

M.Mitchell Serels

סדר הרחיצה

Usos y Costumbres Funerales de la Comunidad Judia de Tanger

Customs and Practices of the Jewish Burial Society of Tangier

M.Mitchell Serels

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

©2013
M. Mitchell Serels
All rights reserved

for use in Canada, Spain and Venezuela

This small booklet is based upon a manuscript I discovered i
Tangier. I have tried to remain authentic to the manuscript
Pages breaks in the original manuscript are indicated by {}
The flow of the procedures however has been maintained s
that this booklet could serve as the basis for the Hebra Kadish
to perform their sacred and traditional roles. The Hebr
Kadisha traces its origin to the tradition that Hashen
performed the burial traditions for Moses on his deat
mentioned in the end of the Torah. Having a formal buria
society in any village or town allowed the other citizens to g
about their business, according to the Talmud. Much of th
procedures reflect the basic Jewish belief in the soul and in lif
after death and is taken from the Kabbala. The essence of th
ceremony is universally the same - a cleansing of the body
spiritual purification and a dressing of the body in the specifi
clothing for burial. Addition to this ceremony is the acting ou
of the four death sentences allowed by Jewish law but whic
have been in disuse for the last two thousand years i.e. stoning
beheading, burning and garroting. These are symbolic acte
out by the Hebra in order to rid the individual of these possibl
punishments in the world to come and allow the soul to ente
rid of the requirements for punishment. At the end are severa
elergies commonly said including one which is normal intone
during the fast of the ninth of the month of Ab (Tisha Beab)
They have been included in their entirety as in the manuscript.

It is my honor to present this booklet in memory of m
beloved father-in-law Salomon Bendayan of blessed memory
A great scholar and well respected member of the communit
of Tangier, Salomon Bendayan often fulfilled mitzvot an

deeds of charity in secret and without recognition out of his deep faith and belief. He too was a member of the Hebra Kadisha in Tangier. So are the actions of the Hebra Kadisha done in quiet contemplation and without public recognition nor reward. He loved learning and humbly performing the precepts of the Torah. Often called upon for sage advice and religious opinions, he disdained public honors and titles. His widow, Yvette, their eight children, their spouses, numerous grandchildren and great grandchildren continue his legacy. His youngest son, Jacob Bendayan, who was kind enough to review this manuscript, continues the tradition of service as a member of the Hebra Kadisha of the Sephardic Community in Montreal. May this small booklet be a tribute to the memory of Salomon Bendayan.

The text has been compared with one in manuscript booklet form which has been reproduced by Sidney Pimienta, a world renown Tangierian scholar, in 1977 under the direction of Elias Bendrihan and presented to Yeshiva University. Comparisons are also made where necessary to the minhag used in Montreal from the book Ahabat Hesed (AH) originally published in Djerba, Tunisia and reprinted in Fes, Morocco by Librerairie Wahnoun 1959. In the footnotes, the original manuscript is designated ms. The Pimineta manuscript is designated SP.

This special edition was produced for the member of the Westchester Chevra Kadisha, whose individual dedication continually inspires us.

1

צדיק אתה ה' וישר משפטיך. צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת:

משפטי ה' אמת צדקו יחדיו.

באשר דבר מלך שלמה ומי יאמר לו מה תעשה:

והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אִוְתה ויעש

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט.

אל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא.

דיין אמת ,שופט צדק ואמת .

ברוך דיין האמת כי כל משפטיו צדק ואמת.[1]

1. SP:recited in the home of the deceased before the קינות

סדר ד׳ מיתות בית דין[2]

יאמרו וידוי בהכנעה ולב ונדב

אשמנו וכו׳ ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו: מה נאמר לפניך יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים[3]. אנה ה׳ אלד״ינו ואלד״י אבותינו תבוא לפניך תפלתינו וכו׳ הלא הנסתרות והנגלות אתה יודע. רזי עולם ועלומות סתרי כל חי. אתה חופש כל חדרי בטן. רואה כליות ולב. אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך ובכן יהי״ר מ״י א׳וא׳ שתרחם עלינו[4] ותחמול לנו את כל חטאינו ותכפר לנו את כל עונותינו ותחמול ותסלח לכל פשעינו:

---

2. SP:recited if the deceased was a member of the Hebra Kadisha starting with אנה.

3. SP starts here and reverses the order.

4. SP adds;תחמל לנו את כל עונותינו ותמחול ותסלח לכל פשעינו.

סדר הסקילה

יהי רצון מלפניך השם או"א שאם חטא ועוה ופשע לפניך המת הזה ופגם באות יו'דשל שמך הגדול יה'ו'ה ובאות א' של שמך אדנ"י ונתיב בדינך הצדק סקילה או כיוצא בה הרי הוא מקבל עליו סקילה והרי הוא כאלו נסקל על ידי אות א' של שמך אדנ"י בבית דין הגדול שבירושלים על דבר כבוד שמך ואתה ברחמיך הרבים תשוב ותיחד שלשה אותיות ראשונות של שלשה שמותיך היקרים יה'ו'ה אהי'ה אדנ"י ושם קדשיך במילוי י'וד"ן יו"ד ה"י וי"ו ה"י (גימט"ו עב) ויאיר ברצונך בעולם האצילות ואל יהי מונע:

וסוקלית אותו ב"ג אבנים קטנים על לבו {}
ויכויס ביחיד הרחוי לה י"ה"ו ובקול מר
מכריז החכם ואומר:ככה יעשה לאיש שמרד
בקונו (ג"פ)

וכקכל עוניס: אוי לנו מיום הדין. אוי לנו מיום התוכחה:למתודה חטאתיו ומודה על רוב אשמיו אשר בהבל שנותיו כלו ביגון ימיו.
צועק מצרותיו ומבין תגרת קמיו נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו.

סדר שרפה

ואם חטא ועוה ופשע לפניך המת הזה ופגם באות ה' ראשונה של שמך הגדול **י"ה"ו"ה**[5] ובאות **ד'** של שמך **אד"ני** ונתחיב בגינך הצדק שרפה או כיוצא בה הרי הוא מקבל עליו שרפה והרי הו כאלו נשרף על ידי אות ד' של שמך **אדני** בב"ד[6] הגדול שבירושלים על דבר כבוד שמך ואתה

---

5. in the ms the first ה is missing.
6. בבית דין.

ברחמיך הרבים תשוב ותיחד[7] ג׳ אותיות שניות של שלשה שמותיך היקרים יה״וה אה״יה אד״ני (ה׳ה׳ד) ושם קדשך במלוי ג׳ יודין ואו י׳ד ה׳י ואו ה׳י (גימט׳ סג) ויאיר ברצונך בעולם הבריאה ואל יהי מונע: {}ומדליקים נר של שבת ומטיפים על גדיו שלשה או ארבעה טיפים ויכויס דיחוד הרחוי לה (ה׳ה׳ד) והחכם מכריז דלד נסדר: ככה יעשה לאיש שמרד בקונו (ג״פ)

והקהל עוניס: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה מהיותו משכתי בחבלי השוא עוני לבן שבתי ונחמתי כי לא אדע יום דיני ושארי הקרבתי

---

7. SP is missing the enlarged ג.

ונסכתי מי עיני ם[8] אולי ירחם קוני. כי לא כלו רחמיו נפלהנא ביד ה' כי רבים רחמיו.

סדר הרג

ואם חטא ועוה ופשע לפניך המ הזה **ופגם** באות וי"ו של שמך הגדול יד"וד ובאות **נ** של שמך **אד"ני** ונתחיב בדינך הצדק הרג או כיוצא בו הרי הוא מקבל עליו הרג והרי הוא כאלו נהרג על ידי אות **נ'** של שמך **אד"ני** בבית דין הגדול שבירושלים על דבר כבוד שמך **ואתה ברחמיך** הרבים תשוב ותיחד שלשה אותיות שלישיות של שלשה **שמותיך היקרים יה"וה אה"יה**

---

8. The enlarged ם is missing in SP.

אד"ני (ו"י"נ)[9] ושם קדשך במילוי אלפין יו"ד

ה"א ואו"ו ה"א (גימט' מ"ה) ויאיר ברצונך

בעולם היצירה ואל יהי מונע: {} וקסריס רגליו

בחזור וסוחבים לותו בהולכה לו בהובאה

ויכויוס בימוד הרחוי לה (ו"נ) ואומר החכם:

בה יעשה לאיש שמרד בקונו (ג'פ)

ועוניס הקטן מחריו:

אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה.

שדי גילי צמקו ואינק רוש פתנים ומי עני שחקו

מעוז כאבי אבנים ורחמי אב דחקו ולא חמל על

נים ואלי התאפקו המון מעיו וְרַחֲמַיו.

נפלה ביד השם כי רבים רחמיו:

---

9. SP has a ב in error.

סדר חנק

ואם חטא ועוה ופשע לפניך המת זה ופגם באות ה׳ אחרונה של שמך הגדול יה׳ו״ה ובאות יוד של שמך **אד״נ׳** ונתחיב בדינך הצדק חנק או ביוצא בו הרי הוא מקבל עליו חנק והרי הוא כאלו נחנק על ידי אות יו״ד של שמך **אד״נ׳** בבית דין הגדול שבירושלים על דבר כבוד שמך ואתה ברחמיך הרבים תשוב

יתיחד שלשה[10] שמותיך היקרים **יה״וה אה״יה אד״נ׳ (ההי)** ושם קדשך במלוי **הה״ין יו״ד ה״ה ו״ו ה״ה (גימ׳ דן)** ויאיר ברצונך בעולם העשיה ואל יהי מונע: {}

---

10. SP: has the misssing words אותיות אחרונות של שלשה.

וחונקים אותו בחזור אחד בין שניים על גרונו ויוכים בידוד הרשוי לה (הכי) ויכריז הכהן ברתת ובזיע:

ככה יעשה לאיש שמרד בקונו (ג'פ)

ועוניס לחריו: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. הביאני בבור לבאים והנחילני קצפו **ונשכחתי בבית כלאים** וטבעתי בים זעפו **בכל יום** ארד פלאים אחרי האריך לי אפו השכח חנות אל אם קפץ באף רחמיו. **נפלה** נא ביד ה' כי רבים רחמיו. **(ט'ך ד' מיתות ג'ד)** והרי הוא עתה קבל עליו כל ד' מיתות ב'ד לכפר על כל עונותיו שחטא ושעוה ושפשע מנעוריו ועד היום הזה כפר על כל עונותיו ולתקן כל העולמות שפגם בהם.

סדר נזיפה

וחוזרים לחוריכם ומתרחקים ממנו ואומרים

אנא בכח וכו' עד יודע תעלומות

וחוזרים לפניו ואומרים

אחינו אתה .אחינו אתה .אחינו אתה

מאחר שקבלת עליך את הדין.

(ע"ך נזיפה)

סדר ההקפות[11]

הקפה א'

מחה פשעו ושא רשעו. צור חוקר עלומתו. ועל רומה ותולעה. אל תדינהו כאשמתו. ומלאכי השלום הם יצאו לקראתו. ובצמר החיים תהיה צרורה משעתו. **ויהי** נועם ה' אלדינו עלינו ומעשה[12] ידינו כוננה עלינו. ומעשה ידינו כוננידהו.

ויאמר ה' אל השטן. יגער ה' בך השטן. ויגער ה' בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש.

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. וישלחם מעל {}

יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם.

אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה:

---

11. SP has the הקפות said after לבושה and only if the deceased is a member of the Hebra Kadisha.

12. MS has the consistent misspelling as מעשי.

הקפה ב׳

רגע יחלש אדם. יעזוב ריעיו ועמו.
ופתאום ירדם ויסע ממקומו
כי הולך האדם אל בית עולמו שם יקצור
אשר זרע. פרי מעשיו וצדקתו: ובצרור:

ויהי נועם וכו׳:

ויאמר ה׳ אל וכו׳:

ולבני הפילגשים וכו׳:

קבל רנת עמך שגבנו טהרנו נורא.[13]

13. MS has this after the first הקפות , apparently in error.

הקפה ג׳

ואיך יגבה בתוך תבל ופתאום יבוא אידו כל שמחתו הבל. וידל כל כבודו יום נאסר בתוך כבל. יסור מעליו הודו בקומו להן יוצרו. לא יעיר כל חמתו. ובצרור:

ויהי נועם ה׳ אלדינו עלינו:וכו׳

ויאמר ה׳ אל השטן. יגער ה׳ בך השטן ויגער ה׳ בך הבוחר[14] בירושלים. הלא זה אוד מוצל מאש: {}

ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם.

נא גבור דורשי יחודך כבבת שמרם:

14. SP has a ה instead of a ח.

הקפה ד'

נפשו בטוב תלין וזרעו ירש ארץ עם יריאיו
ועבדיו ינהלהו
שוכן ארץ[15]. לקט הימין יחייהו.
ויסלח לאשמתו.

ויהי נועם ה' אלדינו עלינו ומעשה ידינו כוננה
עלינו ומעשה ידינו כוננהו.
ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך
הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש. {}

ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם
מתנות. וישלחם מעל
יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם.
ברכם טהרם רחמם צדקתך תמיד גמלם.

15. SP has the word as ערץ.

15

הקפה ה׳

יהנה מזיו השכינה עם צדקים בגן עדנו ונפשו תהיה חונה לפני צור גאונו ויליצו עליו יושר מלאכי מעונו ותתערן בגן עדן רוחו ונשמתו:[16]

ויהי נועם ה׳ אלדינו עלינו וכו׳:

ויאמר ה׳ אל השטן יגער ה׳ בך השטן ויגער ה׳ בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש. {}

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. וישלחם מעל

יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם.

חסין קדוש ברוב טובך נהל עדתך:

16. ובצרור החיים תהי צרורה נשמתו in SP.

הקפה ו׳

רחם נא עליו אל אלהים חיים ומלך עולם כי עמך מקור חיים ותמיר יתהלך מר[17] החיים ותנוח נפשו בצרור החיים: ויהי נועם ה׳ אלדינו עלינו ומעשה ידינו כוננך עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

ויאמר ה׳ אל השטן יגער ה׳ בך השטן ויגער ה׳ בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש. {}

ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. וישלחם מעל

יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם.

יחיד גאה לעמך פנה זוכרי קדושתך:

17. SP has נגד.

הקפה ז׳

חנון ברוב רחמיו יכפר את עוניו ומעשיו הטובים. יהיו לנכר עיניו. ויהיה לעומתו עם כל נאמניו ויתהלך לפניו בארצות החיים.
ויתהלך.[18]

ויהי נועם ה׳ אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננך עלינו ומעשה ידינו כוננהו: ויאמר ה׳ אל השטן יגער ה׳ בך השטן ויגער ה׳ בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש. {} ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות. וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם. שועתינו קבל ושמע צעקתינו יודע תעלומות: {} נדיבים נאספים סביב למטתו. יאריך צור ימיכם

18.SP: ותנוח.

:בחסדו ובטובתו :

ויאיר עיניכם : במאור ישועתו : ותלכו לפני אלהים: מקור החיים:ותלכו

malaje rahamim[19]
malaje chalom
yabom bechalom
licrat ruho

19. SP has this after the לבושה . MS has this in romanized letters using a Spanish transliteration.

סדר הרחיצה[20]

הנה מטתו של לשלמה וכו׳

יסימו כמת על המדלה פניו למעלה ויסליכו עליו מים מרחסו ועד רגליו בסמיכה לחת ויחמרו

תנוח נפשך ונפשותינו עם הצדיקים
בגן עדן ברוך ממית חיים בחסד
מחיה מתים ברחמים

ויסליכו מים על רחסו פעם לחרת ויחמר

יבוא שלום ינוחו על משכבותם
ברוך אתה השם המשלם גמול
לעבדיו וליראי שמו ברחמים

20. SP has this section after the ד׳ מתות והנזיפה

20

וירחצו רחצו זמיס חמיס ויחמר

בראשית (א) ברא (ב) אלהים (ג) את

(ד) השמים (ה) ואת (ו) הארץ (ז)[21]

ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן

ברוך[22] הגדול הגבור והנורא.

וירחצו רחצו זמיס חמיס (חח"ך) זמיס קריס

ויחמר[23]

ברוך מוחל וסולח לחטאת עמו ישראל ברחמים

יהי רצון מפניך השם אלדינו ואלדיאבותינו שתסובב מלאכי רחמים לפני המת הזה כי הוא עבדך בן אמתך ואתה אלוה סליחות משכיל אל דל מלטהו ביום צרה ומיום רעה. ברוך אתה השם

21. AH has this recited only for a hahm or similar person
22. AH has the word האל
23. SP does not have this line.

גדול החסד ובעל הרחמים.

פניו לנד ימין ויאמר

השם מה אדם ותדעהו בן אנוש ותחשבהו.

פניו לנד שמאל ויאמר

ותחסדהו מעט מאלהים וכבוד והדר

תעטרהו.

ויסיס כרוחן ידיו רפויות על פני כמת ויסליכו

כמים ויאמר

לשם אלהינו הרחמים והסליחות.

ואח"ך ירחן נדדיו והגוף כולו עד כתרכובה

ואח"ך

כזרוע כימני מדפניס והשמאלי מדחון

יהפכנו על נדו.

(ואח"ך ינקה גופו כיטב עד שילח כרעי וירחן

כיטב דין כדדיקים ואח"ך פיו של מטה לפי

שילח ממנו כרעי או רירין ואחר כך

יהפכנו על גבר. וחת״ך הזרוע הימני
הבחון והשמחלי מפניס ויאמר ברוך פודה עמו

ישראל מידי פורעניות ברחמים. וירחץ הבר
בשני כלים מים קרים. ויאמר שני כלים. על כלי
ראשון יאמר:)[24]
(יהי רצון מלפניך השם אלהינו אלהי אבותינו
שתעשה אות הברית הזה פדיון לגוף הזה
ומשרפת האש תחלצהו ברוך

אתה השם ורת הברית ומשלם גמול ברחמים.
ועל הכלי השני יאמר: הסתר והעבר פשעי המת
הזה כי הוא עבדך בן אמתך ומשרפת האש
תחלצהו. ברוך אתה השם גדול העצה ורב
העלילה ברחמים.)[25]

24. This appears in SP.
25. SP pages 47-48.

שני כלים

על הכלי הראשון יאמר

יהי רצון מלפניך השם או"א שתעשה אות הברית

הזה פדיון לגוף הזה ומשרפת האש תחצלהו.
[26]ברוך אתה השם גדול העצה ורב העליליה
ברחמים. ברוך אתה כורת הברית ומשלם[27]
ברחמים.

ומח"ך ירחץ מן הראשונה ולמטה
ויתחיל מן השמאל וגד הרגלים ובין האצבעות
היטב ויאמר:

רגלי צדיקים בגן עדן ידרוכו כי במקום ישרים
יהלכו ברוך אתה השם המצדיק צדיק וסולח
לעונות עמו ישראל ברחמים.

26. SP does not have this line.
27. SP does not have this line.

ירחן פניו ויאמר

פנים בפנים דבר השם עמכם בהר

לאמר אנכי עומד בין השם וביניכם להגיד לכם את דבר השם, כי יראתם מפני האש ולא עליתם בהר לאמר {}

ומח"ך ירחן ידו כשמאלית ויאמר

בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת:

ומח"ך ירחן ידו כימנית ויאמר

יאר השם פניו אליך ויחנך:

ישא השם פניו אליך וישם לך שלום.

ירחן מנחו ויאמר

וירא ראשית ל כי שם חלקת מחוקק צפון[28] ויאתה ראשי עם צדקת השם עשה ומשפטיו עם ישראל.

28. SP has this as ספון.

וירחצו הטיניס ויאמר

עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב

יושבות על מלאת: ברוך אתה שם המאיר עיני עמו ישראל ברחמים.

וירחץ נחיריו ויאמר

אפך כמגל הלבנון צופה פני דמשק:

ברוך אתה השם הנותן רחמים

גדולים{}ברוב תחנוניו למתי עמו ישראל ברחמים.

ירחצו כפות רגליו ויאמר

כה אמר השם הנני שב את שבות אהלי יעקב ומשכנותיו ארחם.

(טדילה) ומח"ך יסליכו עליו כלי גדול של מים קריס מראשו ועד רגליו ויאמר

וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל

חטאתיכם[29] ומכל טומאותיכם אטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני השם תטהרו וסר עוניך וחטאתך תכופר.

מחר טבילה

מושל בכל יוצר הכל שליט על כל

הצור תמים זאת תעצה היעוצה וגם זאת יהיה כל הימים[30] מוחץ ורופא ממית ומחיה כי הוא אהיה צור עולמים משפיל גאים מעלה דלים מן העפר עד לרמים צדיק דינו ובמעונו מאד נשגב במרומים. הוא יוכיח לאשר יאהב בוחן לבות אם הוא תמים כאשר עשה לראשונים המה חכמים מחוכמים ענה אותם עודם חיים גם הם מתו בחצי ימים.[31]

29. SP adds the words ומכל גילוליהם.

30. SP has אימים.

31. מלאכי רחמים in SP.

גודר פריץ שוכן ערץ כי הוא ישקה כוס תנחומים (מלאכי רחמים) **ברוך מוחל וסולח לחטאת עמו ישראל ברחמים.** יהי רצון מפניך השם אלהינו ואלהי אבותינו שתסובב מלאכי רחמים לפני המת הזה כי הוא עבדך בן אמתך ואתה אלוה סליחות משכיל אל דל מלטהו ביום צרה ומיום כעה. ברוך אתה השם **גדול החסד ובעל הרחמים.**

פניו לנד ימין ויחמר

השם מה אדם ותדעהו בן אנוש ותחשבהו.

פניו לנד שמאל ויחמר

ותחסדהו מעט מעלדים **וכבוד והדר** תעטרהו.

וישים הרוחץ ידיו כפויות על פני המת וישליכו המים ויאמר

לשם אלדיהו הרחמים והסליחות.

ומח"ך ירחץ גדדיו והגוף כולו עד המרגדה

ומח"ך הזרוע הימני מבפנים והשמאלי מבחוץ יהפכנו על גדו

ערפו וכתפיו

מח"ך ינקה גופו היטב עד שילא הרעי וירחץ היטב בין הדבקים ומח"ך פיו של מטה לפי שילא ממנו הרעי או בירין ומח"ך יהפכנו על גבו ומח"ך ירחץ הזרוע הימני מבחוץ ויאמר:

ברוך פודה עמו ישראל מדי פורעניות ברחמים

הזרוע השמאלי מבפנים

וירחץ החבר בשני כליס מים קריס

סדר הלבישה[32]

תחילה קשור לחייו כיטד וחח"ך יסס הכודע[33] ברחשו

וחח"ך....המכנסיס

וחחריו .... החלוק הגדול

" .... המלנפת

" .... הטלית חס היה רגיל

" .... הלבוש הגדול

תחילה קשור לחייו כיטד וחח"ך בכודע ברחשו ויזהר שלח ירחה פני המת חחר הרחילה שהרואה פני המת חחר הרחילה הולך עירירי רח"ל. וחח"ך ישימו המכנסיס וחח"ך החלוק הגדול וחחריו המלנפת ויחריו הטלית חס היה רגיל בו וחס לאו, לח יעשהו מחדש וחחריו

32. SP does not have this general outline of the dressing. It appears only in the MS.

33. MS has a misspelling as קודע.

המלבוש הגדול ויחמרסימו הכניף. מלבישים הכניף ואומרים

ואומר ישימו צניף טהור על ראשו
וישימו הצניף הטהור על ראשו
וילבישוהו בגדים ומלאך השם
עומד: מלאכי:

שמיש המלבוש הגדול ואומרים:

שוש אשיש בשם תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה: יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות} טליך וארץ רפאים תפיל: ומשה עלה אל האלה״ים.ויקרא אליו השם מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא

אתכם אלי. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. **אלה** הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני השם אלהים[34] כאשר צונו לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יה: שוב נפשי למנוחייכי כי השם גמל עליכי תחי נפשי ותהללך ומשפטיך ועזרוני.[35] וַיְלַוֵּנוּ השם לעשות את כל החקים האלה ליראה את השם אלד׳ינו לטוב לכן כל הימים להחיותינו כהיום הזה וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני השם אלד׳ינו (לטובנו כל הימים) כאשר צונו{}**לא אמות** כי אחיה ואספר מעשה יה: שובי נפשי למנוחייכי כי השם גמל עליכי. **תחי** נפשי ותהללך ומשפטיך יעזרוני. **האל** הפועל בצדק מעשהו אל אמונה ואין

34. אלהינו in SP

35. SP is missing pages 57 and 58 at this point.

עול צדיק וישר הוא **שופט** דין ואמת ובצדק ובמשפט. הדיין האמת ואלוהי המשפט לאַמֵּת בְּאַמָּת. אמת ובמשפת.למשפת בורא המשפת ואוהביהו. ובקו היושר כל דין הוא נגזר כעני כעשיר באושר נגזר אל תתמה לאשר תראה כי אם לך זר דע כי אל גזר עליו ואמת הוא: **מי** האיש החפץ חיים לראות טוב. ילך יתרפס ירהב יצר הטוב יבדוק ויחפש יבדיל רע מטוב. עולמו הטוב כרצונו יבלהו עולמו הטוב.

שרוי לך מחול לך מותר לך **(ג״פ)**

אין כאן לא נידוי ולא חרם ולא שמתה[36] אבל יש כאן מחילה וסליחה וכפרה כשם שהותר[37] לך מפי ב״ד של מטה כך יתירו לך מפי ב״ד של מעלה

36.SP has the added line אין כאן לא נדר ולא שבועה ולא קבלה

37.SP has the added line שהותרת מפינו כך יסכימו ויתירו לך מפי בית דין של מעלה

וסר עונך וחטאתך תכופר: [38]ע"ך הרחיצה:[39]

קינות

בורא עד אנא[40]

בורא עד אנא יונתך במצודה תוך פח המוקש עניה ומרודה ובלי בניה יושבת גלמודה צועקת אבי . נעה גם נדה מקינה היונה. ולקרח וחורב יום ולילה חונה. היא מתחרדת מחרב היונה. משיני לביא: יה עת עזבת אותה ביד טורף. אכל הצואר ומלק העורף. עבדו השנים גם קיץ גם חורף. אשא עול כאיבי מי יתן אליה אבר כנשרים. לעוף בגבעות ולדלג בהרים .לבוא עם דודה אל

38. אישים עפר יסודם נודו לנד ממקומו כי הולך האדם
אל בית עולמו in SP.

39.SP has the הקפות recited here.

40. SP has this recited in the home of the deceased.

תוך החדרים. אז אשכח עוצבי: יועצים עליה עצות היא אנושה. זרים אכזרים שמוה חלושה. בעול כבד בחרפה ובושה. גדול מכאובי{}[41]

אהה עלי אויה לי

אהה עלי אויה לי .על מות חכם[42] מחמד עני הדור ויפה מענה איפה נא אראך אוי לי.
ידידות נפש נעה. ומקינה היא נדה כי בגדו בה ארבעה. עזובה וגלמודה .ומהם היא פרודה מאהובה ודודה .על זאת תבכה בעודה. ותמר לשחוק מר לי[43]: הלכו אלי הארבעה .ואיש לדרכו פנה. יחידה כשה פנה.[44]לחורב ולקרה לנה. מרחפת כיונה קראה. לדוד לא ענה. על זה ניחום מאנה. צועקת אלי חישלי:

41. SP has the שוכני recited here except when there are no תחנונים.
42. SP has the word יקר instead.
43. SP has the words ותאמר לצחוק די לי instead.
44. SP has the word כתבע instead.

ותשב על הקבר. לראות את תמונתו יספה .שבר על שבר. כי כשתנית צורתו. ותלך לה לביתו. ותבך על חליפתו. ותשוב עוד לראותו .ואין קול ואין עונה.

דרשתו חשובה. שלוש עיתים ידועים. אמורה אלכה אשובה. אצל מחמד[45] ונעים. אזי בקשה לה ריעים. עלתה למקום שעשועים. עם נדיבים ושועים .לפני יוצרי[46] וחילי:

גומלי חסדים[47]

אומה ישרה הוו חרדים מיום הדיר הנורא:

איש אשר בו חכמה יבין לאחירתו. לא יתן תנומה לעיניו בחייתו. טרם בוא יום מותו

45. SP has the word יקר instead.

46. SP has the word וקני.

47. According to SP this elergy is said in the home of a deceased member of the Hebra Kadisha.

יתקן נשמתו דת אל ומצותו. לא יעבור
מעברה **בהון** תבל יבזה. כי לא לעולם חוסן
עני דל ורזה. יחונן וידשן הֵזֶק רֶגֶל וַשֶׁן. יאחוז
ברסן ויקץ כישן מאפלה לאורה:[48]

גזר דין יגזר על האדם. ליסע לא יועיל לו נזר
אם הגדיל חטא ופשע יִכֶּרֶת כפשע ונפשו
ישמע מלאך ואין נושע מדין חטט קבורה.

דמו מאיבריו יצא. מרוב חולאים. מות
והדריו ועצמותיו שפוים. איש מלא עינים
יחזה בחיים .יטיף לו שתים. עקרבתא
וזיבורא.

[49]**הדר** בית נכאתו לפניו .באש ישרוף יארוב
נשמתו. כאריה יכסוף לטרוף בראות כספו
{}שרוף נשמתו יערוף. יטרפהו טרוף וישנה לו
צורה:

48. SP is missing this page but it was clearly here.
49. SP text continues at this point.

ונפשו ורוחו אחר צאתם מגופו. המה לא ינוחו ועליו יחופפו. לחזור לו ישאפו כעוף יעופפו. אחריו ירדופו .עד מלאת משמרה.

[50]מקור עיני על עוני יתהלך לעתיתי ואור אשי עלי כחשי יִקַד בין צַלְעותי דם לבי עלי חובי יִזַל עם דְמְעוֹתַי בהזכירי בהכירי פְשָעַי וזדונותי נשבר לבי בדרכי רחפו כל עצמותי שְׁכור מֵי רוש ולא תירוש וַחמת תנין יְשוקֶה. וְסַף רַעַל ביד מַעַל וחטאו אותו מַשְקֶה. ולא נמנע ולא נכנע מאל אשר לא יְנַקֶה וכנושא עלי שָלְשֵי מִצְעָדַי יִתְחַקֶה. ועיניו על נתיבותָי לשמור כל {} ארחותי האדון אל תדון באף על גבר עצל והוא שֶבֶר לפי קבר וימיו בורחים

50.These next elergies are not mentioned in SP which does mention an elergy titled האל הפועל which is not mention in MS. They are not said on days when one does not say תחנונים.

כצל ואיך מפח אש לא נופח יברח ואיך ינצל
ואת מְרִיוֹ שָׁת עדיו ועל שיבה לא יתנצל הן
חִצֵּי כְלִמּוֹתַי לְפַלֵּחַ כְּלִיוֹתַי.
לנקמות חגור חֵמוֹת וּמָוְתֵנִי קנאה שַׂנֵּס וקום
כגבור לבן מבור מְצַעֵק כימי חַנֵּס. שְׁאַר יוסף
הֱיֵה מְאַסֵּף. ולפדותו תשא נס וְעַם מְפוֹרָד אשר
יָרָד פלאים מַהֵר כַּנֵּס. אל ידידות משכנותי.
והעיר קבורת אבותי.[51]

אמרר בקינות ואבל אעשה
כי סוף אדם למות כמלוה כנושה:
מה לכם אנושים שוכחי יום פקודה יום תהיו
נתפשים ברשת ומצודה לשלם במדה תגמול
המעשה: כי סוף
ראו מעמד זה תקוה ואחרית כי שמן ורזה

51.SP mentions another elergy titled הכנאה.

כולם כרתו ברית לזאת קולי ארים ומספד מר
אעשה: כי סוף
רחמים בקשו נא מאל נורא ואיום ינחם
אבליכם ונפשו ימציא פדיום ולחיים יקיצנו
ביום המעשה: ולחיים יקיצנו

בן אדמה

יזכור במולדתו כי לעת קץ ישוב ליולדתו
קום והצלח אמרו לבן חמש מעלותיו
עולים עלות שמש בין שדי הם[52] ישכב ואל
ימש צוארי אב יקח למרכבתו
מה תאיצון מוסר לבן עשר עוד מעט קט
יגדל ויזכר[53] דברו לו חן חן ויתבשר
שעשועיו יולדיו ומשפחתו

52. SP has the word אם instead.
53. SP has the word ויוסר instead.

מה נעימים ימים לבן **עשרים** קל כעופר דולג על ההרים בז למוסר לועג לקול מורים יעלת חן חבלו ומלכדתו

בן שלשים נפל ביד אשת קם והביט הנו בתוך רשת ילחצוהו סביב בני קשת משאלות לב בניו ולב אשתו **נע** ונכנע משיג ל**ארבעים** שש בחלקו{}אם רע ואם נעים. רץ לדרכו ויעזוב רעים על עמלו יעמוד במשמרתו.

בן חמשים יזכור ימי הבל. יֵאָבֵל כי קרבו ימי אבל. בז בעיניו את כל יקר תבל. כי יפחד פן קרבה עתו.(2)

שאלו מה היה לבן **ששים**. אין מעשיו ברים ושרשים כי שרידיו דלים ונחלשים. לא יקומון אתו במלחמתו.

אם שנותיו נגעו אלי **שבעים**. אין דבריו נראים ונשמעים. רק למשא יהיה עלי רעים. מעמס על נפשו ומשענתו.

בן שמונים טורח עלי בניו אין לבבו אתו ולא עיניו בוז ליודעיו. ולעג לשכניו.רוש[54] בכוסו גם לענה פתו. **אחרי** זאת כמת יהי נחשב. **אשרי** איש אשר נחשב לגר תושב אין בלבו רעיון ולא מחשב. רק לאחרית נפשו ומשכרתו.[55]

קינה[56]

ספדוני בני ספדוני

כי עוד לא תראוני. נודו על פרידתי. ועל יום אסיפתי. וראו שוממות יתי וספדוני ובכוני.

54. SP has the word ראש instead.

55. SP has the added words כי לעת קץ שוב ליולדתו.

56. Not found in SP.

שכנתי תוך אדמה שמה שערורה ושמה לבש בשרי רימה וזוחלי עפר אכלוני .

קדמוני מוקשי מות כי רגע חבלי מות וחצי מלאך המו בלי קשת יורוני.

אשתי ובני וקרובי אחי בכו כולכם אוי כי נדדתי מכם אל בית קברי ומלוני. **מיום** ליום גם שנה עלי הוגו כיונה כי כוס מר כלענה השקוני והרוני.

סמכוני בקינות. רדפוני ביגונות. במקום שירים ורננים. כי מכם הפרידוני.

עורי עורי דורה דבשך נהפך למרה ובכל ערב וצפרה מלב אל תשכחוני.

ובכל מושב עדתכם בקשו מאלה׳יכם אולי ישמע אליכם ויסלח את עוני.

בקשו עלי רחמים מאל שוכן מרומים ובלילות ובימים. בזכרון טוב זכרוני. {} הנותן בים דרך ובמים עדים נציבה. יחיש ישעתנו ואת ידיבנו ריכה. וגם את אחריתנו מראשיתנו הטובה. השיבנו ה' מלך ונשובה.